

ALESSANDRO BARIKO
PIJANISTA

PAIDEIA

ALESANDRO BARIKO
PIJANISTA

PREVELA SA ITALIJANSKOG ANA SRBINOVIĆ

PAIDEIA

BEOGRAD, 2007.

Napisao sam ovaj tekst za jednog glumca, Euđenija Alegrija, i jednog reditelja, Gabrijelea Vačisa. Oni su od njega napravili predstavu koja je debitovala na festivalu u Astiju, u julu ove godine. Ne znam da li je to dovoljno da bih mogao da kažem da sam napisao pozorišni tekst: no, sumnjam. Sad kada ga vidim kao knjigu, čini mi se pre da je to tekst koji je negde između pozorišnog komada i pripovetke za javno čitanje. Ne verujem da postoji naziv za takvu vrstu tekstova. Ali, nije ni bitno. Meni se čini da je to jedna lepa priča koju je vredelo ispričati. I dopada mi se pomisao da će je neko pročitati.

A.B.

Septembar 1994.

za Barbaru

Uvek bi se dogodilo da u izvesnom trenutku neko dignu glavu... i ugleda je. To je teško razumeti. Hoću da kažem... Bilo nas je više od hiljadu, na tom brodu, bogataši na krstarenju, emigranti, raznorazni čudaci, i mi... Pa ipak je uvek bio jedan, samo jedan, jedan koji bi je... prvi ugledao. Sedeo bi, recimo, i jeo, ili bi, naprosto, šetao po palubi... ili bi, recimo, nameštao pantalone... digao bi glavu na tren, bacio pogled ka moru... i ugledao je. Tada bi se skamenio, tu gde je stajao, srce bi počelo da mu bubnja u grudima, i, uvek, svaki bogovetni put, majke mi, uvek, okrenuo bi se ka nama, ka brodu, ka svima, i viknuo (*tiho i otegnuto*): Amerika. Potom bi ostao tamo, nepomičan kao da pozira za kakvu fotografiju, s licem kao da ju je lično on napravio, Ameriku. Uveče, nakon posla, i nedeljom, pomagao mu je zet, zidar, valjan čovek... isprva je imao na umu nešto od šper ploče, a onda... onda se malo zaneo, i napravio je Ameriku...

Onaj koji prvi ugleda Ameriku. Na svakom brodu ima jedan. I ne treba misliti da su to stvari koji se događaju slučajno, ne... to čak nije ni pitanje dioptrije, to je sudbina. To su osobe kojima je taj trenutak oduvek bio utisnut u životu. I dok su bili deca, mogao si da ih pogledaš u oči, i ako bi se dobro zagledao, već bi je video, Ameriku, spremnu da se ukaže, da otklizi kroz nerve i krv i šta ti ja znam, sve do mozga i odatle do jezika, sve dok se ne ulije u taj povik (*vičući*), AMERIKA, već je bila tu, u tim očima, dečjim, cela, Amerika.

Tu, spremna.

To me je naučio Deni Budman T.D. Lemon Novečento, najveći pijanista koji je ikada svirao na Okeanu. U očima ljudi se vidi ono što će videti, a ne ono što su videli. Tako je govorio: ono što će videti.

Ja sam ih se nagledao, tih Amerika... Šest godina na onom brodu, pet do šest putovanja svake godine, od Evrope do Amerike i natrag, stalno na toj vodurini od Okeana, kad siđeš na zemlju nisi mogao čak ni pravo da pišaš u klozet. On se nije pomerao, ali ti, ti bi nastavio da se ljuljaš. Jer s jednog broda još možeš i da siđeš: ali sa Okeana... Kada sam se ukrcao, imao sam sedamnaest godina. I samo me je jedna stvar zanimala u životu: da sviram trubu. I tako, kad se proneo glas da traže ljude za parobrod *Virdžinijan*, dole u luci, ja sam stao u red. Ja i moja truba. Januar 1927. Već imamo

muzičare, rekao mi je tip iz Pomorske kompanije. Znam, i počeo sam da sviram. Sačekao je da završim, ćuteći. A onda me je upitao:

„Šta je to bilo?”

„Ne znam.”

Oči su mu zasijale.

„Ako ne znaš šta je, onda je džez.” Potom je napravio neku čudnu grimasu ustima, možda je to bio osmeh, imao je zlatan zub baš ovde, tačno u sredini, izgledalo je kao da ga je stavio u izlog da se proda.

„Šize za tom muzikom, tamo gore.” Tamo gore je značilo na brodu. A ono što je ličilo na osmeh značilo je da sam primljen.

Svirali smo tri-četiri puta na dan. Prvo za bogataše iz luksuzne klase, a onda za one iz druge, i svaki čas bismo odlazili kod one sirotinje od emigranata i svirali za njih, ali bez uniformi, tako kako bismo se zatekli, a ponekad bi i oni svirali, zajedno s nama. Svirali smo zato što je Okean veliki, i zato što uliva strah, svirali smo da im brže prođe vreme, i da bi zaboravili gde su, i ko su. Svirali smo da bismo ih podstakli da igraju, jer dok igraš ne možeš da umreš, i imaš osećaj da je čitav svet tvoj. I svirali smo regtajm, jer je to muzika na koju igra Bog, kad ga niko ne vidi.

Na koju bi Bog igrao, kad bi bio crnac.

(Glumac izlazi sa scene. Začuje se neki diksilend, veoma veseo i prilično glupav. Glumac se vraća na scenu elegantno obučen kao džez muzičar na parobrodu. Od sad pa nadalje će se ponašati kao da je orkestar, fizički, na sceni)

Lejdis end Džentlmen, majne Damen und Heren, Sinjore e Sinjori... Madam e Mesje, dobrodošli na ovaj brod, u ovaj ploveći grad koji u potpunosti liči na *Titanik*, samo mirno, ostanite na svojim mestima, gospodin u dnu je ukrstio prste, odlično sam video, dobrodošli na Okean, nego, šta vi uopšte radite ovde?, da pogađam, poverioci su vam za petama, kasnite nekih tridesetak godina u trci za zlatom, želeli ste da vidite brod a onda niste приметili da je isplovio, izašli ste na sekund da kupite cigarete, vaša žena je ovog časa u policiji gde govori bio je dobar čovek, sasvim normalan, za trideset godina nijedna svađa... Sve u svemu, šta vi kog đavola ovde radite, tri stotine milja od bilo kog jebenog kopna i dva minuta od sledećeg napada povraćanja? Pardon madam, šalio sam se, budite spokojni,

ovaj brod klizi poput bilijarske kugle po bilijarskom stolu Okeana, tak, još šest dana, dva sata i četrdeset sedam minuta i plop, u rupu, Njujoooooork!

(Orkestar u prvom planu)

Ne verujem da ima potrebe da vam objašnjavam kako je ovaj brod, u svakom smislu, jedan izuzetan brod, i nesporno jedinstven. Pod komandom kapetana Smita, poznatog klaustrofobičara i veoma razboritog čoveka (sigurno ste primetili da živi u čamcu za spasavanje), za vas radi jedna takoreći jedinstvena posada sastavljena od apsolutno izvanrednih profesionalaca: Pol Sjezinjski, krmanoš, bivši sveštenik, Poljak, osećajan, pranoterapeut, nažalost slep... Bil Jang, radio-telegrafista, veliki šahista, levoruk, mucavac... brodski lekar, dr. Klauzermanšpicvegensdorfentag, teško vama ako biste ga hitno morali dozvati..., ali, pre svega: Mesje Parden, glavni kuvar, koji je došao direktno iz Pariza gde se uostalom odmah vratio nakon što se lično uverio u posve neobičnu okolnost da na našem brodu ne postoje kuhinje, kao što je to oštroumno primetio Mesje Kamamber, iz kabine 12, koji se danas požalio da je zatekao umivaonik pun majoneza, što je poprilično čudno, jer u umivaonicima obično držimo nareske, a sve u nedostatku kuhinja, čemu između ostalog treba pripisati odsustvo pravog kuvara na ovom brodu, kuvara kakav je zasigurno bio Mesje Parden, koji se istog časa vratio u Pariz iz kojeg je direktno došao u iluziji da će ovde gore zateći kuhinje koje, međutim, istini za volju, ne postoje i sve to zahvaljujući simpatičnoj zaboravnosti projektanta ovog broda, čuvenog inženjera Kamilerija, anoreksičara svetskog glasa, kome ćemo sada uputiti jedan srdačan aplauuuuuuz...

(Orkestar u prvom planu)

Verujte mi, nećete nigde naći brod sličan ovom: možda ćete, ukoliko budete godinama tražili, naći jednog klaustrofobičnog kapetana, jednog mucavog radio-telegrafistu, jednog doktora sa neizgovorljivim imenom, sve na istom brodu, bez kuhinja. To nije nemoguće. Ali vam se nikada više neće dogoditi, mogu da se opkladim, da sedite s dupetom na deset centimetara fotelje i stotinak metara vode, usred Okeana, s tom čarolijom u očima, i čarolijom u ušima, i ritmom u nogama i zvukom u srcu ovog jedinstvenog, neponovljivog, večnog, ATLANTSKOG DŽEZ ORKESTRAAAAAA!!!!

(Orkestar u prvom planu. Glumac predstavlja muzičare, jednog po jednog. Posle svakog imena sledi kratka solo partija)

Za klarinetom, Sem „Pospanko“ Vašington!

Za bendžom, Oskar Delaguera!

Za trubom, Tim Tuni!

Trombon, Džim Džim „Dah“ Galap! Za gitarom, Semjuel Hokins!

I najzad, za klavirom... Deni Budman

T.D. Lemon Novečento.

Najveći.

(Muzika se naglo prekida. Glumac napušta ton konferansijea i, ne prestajući da govori, skida uniformu muzičara)

Zaista je bio najveći. Mi smo svirali muziku, on je bio nešto sasvim drugo. On je svirao... Ta muzika nije postojala, pre nego što bi je on odsvirao, ok.?, nije nigde postojala. A kada bi on ustao od klavira, nije je više bilo... nije je više bilo zauvek... Deni Budman T.D. Lemon Novečento. Poslednji put kada sam ga video, sedeo je na bombi. Bez šale. Sedeo je na pozamašnoj količini dinamita. Duga je to priča... Govorio je: „Nikada nisi skroz sjeban ako imaš u rezervi neku dobru priču, i nekoga kome možeš da je ispričaš“. On je imao... dobru priču. On je *bio* dobra priča. Suluda, ako bolje razmisliš, ali lepa... I tog dana mi je, sedeći na svem tom dinamitu, tu priču poklonio. Jer ja sam bio njegov najbolji prijatelj... Ali posle sam napravio gomilu gluposti, i kada bi me izvrnuli naopačke ne bi imalo šta da mi ispadne iz džepova, čak sam i trubu prodao, sve, ali... tu priču, ne... nju nisam izgubio, još uvek je ovde, jasna i neobjašnjiva kakva je bila muzika jedino kada ju je, usred Okeana, svirao čudesni klavir Denija Budmana

T.D. Lemona Novečenta.

(Glumac odlazi iza kulisa. Ponovo se začuje orkestar kako bi odsvirao finale. Kada zamre poslednji akord, glumac se vraća na scenu)

Našao ga je mornar po imenu Deni Budman. Našao ga je jednog jutra kada su se svi već bili iskrkali, u Bostonu, našao ga je u kartonskoj kutiji. Mogao je imati deset dana, ne više. Nije čak ni plakao, ležao je nečujan, širom otvorenih očiju, u toj kutiji. Ostavili su ga u balskoj dvorani prve klase. Na klaviru. Nije, doduše, izgledao

kao novorođenče iz prve klase. Takve stvari su radili emigranti, obično.

Žene bi se tajno porodile, u nekom kutku palube, a potom bi tu ostavile dete. Ne iz zloće. Bila je to beda, najcrnja beda. Isto kao i priča s odelima... ukrcali bi se sa zakrpama na dupetu, svako u svom odelu skroz izlizanom, jedinom koje su imali. Ali onda, pošto će Amerika uvek biti Amerika, mogao si ih videti kako silaze, na kraju, svi lepo obučeni, čak i s kravatama, muškarci, i deca u nekakvim belim košuljicama... sve u svemu, bili su vešti, u tih dvadeset dana putovanja šili su i krojili, na kraju više nisi mogao da nađeš nijednu zavesu, na brodu, nijedan čaršav, ništa: napravili su sebi fina odela za Ameriku. Čitavoj porodici. I je l' si mogao da im zameriš?

Jednom rečju, svaki čas bi iskrslo i poneko dete, koje za emigranta predstavlja samo jedna usta više koja treba hraniti i gomilu komplikacija u useljeničkom birou. Ostavili bi ga na brodu. U zamenu za zavesu i čaršave, u izvesnom smislu. Tako je verovatno bilo i sa tim detetom. Mora da su zaključili: ako ga ostavimo na koncertnom klaviru, u balskoj dvorani prve klase, možda će ga uzeti neki bogataš, i biće srećno čitav život. Bio je to dobar plan. Ali se ostvario samo dopola. Nije postao bogat, ali je postao pijanista, to da. Najbolji, tako mi boga, najbolji.

Naime. Stari Budman ga je tamo našao, potražio nešto što bi mu otkrilo ko je, ali je našao samo jedan natpis, na kutiji, odštampan plavim mastilom: T.D. Limunovi. Bila je tu i neka vrsta crteža na kojem je bio prikazan limun. I on takođe plav. Deni je bio crnac iz Filadelfije, jedan džin nežnog srca. Uzeo je dete u naručje i rekao mu „Hello, Lemon!“. I nešto mu se pokrenulo iznutra, nešto poput osećaja da je postao otac. Čitavog života je tvrdio da je ono T.D. nesumnjivo značilo *Thanks Danny*. Hvala Deni. Bilo je to besmisleno, ali on je u to čvrsto verovao. Ostavili su ga njemu, to dete. Bio je u to ubeđen... T.D., *Thanks Danny*. Jednog dana su mu doneli novine u kojima je bio reklamni oglas sa slikom nekog čoveka s blentavim licem i tanušnim brčićima, u stilu latinskog ljubavnika, i sa crtežom limuna, ovako velikim, a pored je pisalo: Tano Damato kralj limunova, Tano Damato, kraljevski limunovi, i ko će ga znati kakva potvrda ili nagrada ili već šta... Tano Damato... Stari Budman nije ni trepnuo. „Ko je ovaj peder?“ upitao je. I uzeo je novine jer su

pored reklame bili rezultati konjskih trka. Nikada se nije kladio, na trkama: sviđala su mu se imena konja, i to je sve, bila je to prava pravcata strast, stalno bi govorio „vidi ovog, ovog ovde, juče je trčao, u Klivlendu, slušaj ovamo, ime mu je *Tražiš vruga*, shvataš? ma je l' moguće? a ovaj? čuj, *Bolje pre*, zar nije da umreš od smeha?" sve u svemu, sviđala su mu se imena konja, imao je tu strast. Bolelo ga je dupe ko će pobediti. Sviđala su mu se imena.

Isprva je tom detetu dao svoje ime: Deni Budman. Jedina taština koju je sebi dopustio, u čitavom svom životu. A onda je tome dodao T.D. Lemon, baš kako je stajalo u natpisu na kartonskoj kutiji, jer govorio je da je otmeno imati slova u sredini imena: „svi advokati ih imaju“, potvrdio je Barti Bam, mašinovođa koji je završio u zatvoru zahvaljujući jednom advokatu koji se zvao Džon P.T.K. Vander. „Ako bude advokat, ubiću ga“, zaključio je stari Budman, ali posle je ipak ostavio dva inicijala u imenu, i tako je ispalo Deni Budman T.D. Lemon. Bilo je to lepo ime. Proučavali su ga neko vreme, ponavljajući ga u pola glasa, stari Deni i ostali, dole u kotlarnici, s ugašenim motorima, u Bostonskoj luci. „Lepo ime“, rekao je na kraju stari Budman, „ali nešto mu fali. Fali mu veliki finale.“ To je bilo tačno. Falio mu je veliki finale. „Dodajmo utorak“, rekao je Sem Stal, koji je bio konobar. „Našao si ga u utorak, nazovi ga utorak.“ Deni se na trenutak zamislio. A onda se nasmešio. „To je dobra ideja, Seme. Našao sam ga u prvoj godini ovog novog, jebenog veka, zar ne?: nazvaću ga Novečento.“¹ „Novečento?“ „Novečento.“ „Ali to je broj!“ „*Bio* je broj: sada je ime.“ Deni Budman T.D. Lemon Novečento. Savršeno ime. Prelepo. Veliko ime, boga mu, zaista veliko ime. Daleko će dogurati, s takvim imenom. Nagnuli su se nad kartonsku kutiju. Deni Budman T.D. Lemon Novečento ih je pogledao i nasmešio se: ostadoše zblanuti: niko nije očekivao da bi jedno tako malo dete moglo da proizvede toliko govana.

Deni Budman je bio mornar još osam godina, dva meseca i jedanaest dana. A onda, za vreme jedne bure, usred Okeana, udario ga je jedan pomahnitali kotur, po sredini leđa. Tri dana je umirao. Bio je sav polomljen iznutra, nije bilo šanse da ga zakrpe. Novečento je tada još bio dete. Seo je pored Denijevog kreveta i nije se više makao. Imao je hrpu starih novina, i tri dana je, uz stravičan napor, čitao starom Deniju, koji se opraštao od života, sve rezultate trka

koje je našao. Sricao je slova, kako ga je Deni naučio, vukući prst po novinskoj hartiji, s očima koje nisu ni na tren odlutale. Čitao je polako, ali je čitao. I tako je stari Deni umro na šestoj trci Čikaga, koju je dobila *Pijaća voda* za dve dužine ispred *Papazjanije* i pet ispred *Plavog pudera*. Činjenica je da nije mogao da obuzda smeh, slušajući ta imena, i tako je, smejući se, skončao. Umotali su ga u mušemu i vratili Okeanu. Kapetan je na mušemi crvenom farbom napisao: *Thanks Danny*.

I tako, iznenada, Novečento je po drugi put ostao siročić. Imao je osam godina i već je prošpartao tamo i natrag od Evrope do Amerike pedesetak puta. Okean je bio njegova kuća. A što se kopna tiče, e, pa, na njega nikada nije kročio. Video ga je, iz luka, naravno. Ali nikada nije sišao. Stvar je bila u tome što se Deni plašio da mu ga ne oduzmu, s nekom pričom o dokumentima, vizama i sličnim stvarima. I tako bi Novečento ostao na brodu, svaki put, a onda bi u nekom trenutku brod ponovo isplovio. Tačnije rečeno, Novečento nije uopšte postojao, za svet: nije bilo grada, parohije, bolnice, zatvora, bejzbol tima gde je na nekom mestu bilo zapisano njegovo ime. Nije imao zavičaj, nije imao datum rođenja, nije imao porodicu. Imao je osam godina: ali zvanično nikada nije ni bio rođen.

„Neće još dugo moći da traje ta priča“, često su govorili Deniju. „A pre svega, to je protiv zakona.“ Ali Deni je imao jedan odgovor koji je bio nedvosmislen: „U materinu sa zakonom“, rekao bi. Takva izjava nije dopuštala bog zna kakav prigovor.

Kada su stigli u Sautempton, na kraju plovidbe tokom koje je Deni umro, kapetan je odlučio da završi s tom predstavom. Pozvao je pristanišne vlasti i naredio svom zameniku da mu dovede Novečenta. Međutim, nisu mogli da ga nađu. Tražili su ga po čitavom brodu, puna dva dana. Ništa. Nestao je. Nikome se to nije dopalo, takav razvoj događaja, jer, jednom rečju, tu na *Virdžinijanu*, svi su se već bili navikli na tog dečaćića, i niko se nije usuđivao da to kaže, ali... bilo je lako prekoračiti ogradu i... a onda more učini svoje, i... I tako su ga već ožalili kada su nakon dvadeset dva dana isplovili za Rio de Žaneiro, a da se Novečento nije niti vratio, niti se išta saznalo o njemu... Raznobojne trake, vatromet, na polasku, kao i svaki put, ali sve je bilo drugačije, ovog puta, izgubili su Novečenta, i to zauvek, nešto im je mutilo osmeh, svima, i izjedalo ih iznutra.

Druge noći plovidbe, u kojoj se čak nisu više ni videle svetlosti irske obale, Beri, zapovednik palube, uleteo je kao pomahnitao u kabinu kapetana broda, probudivši ga i rekavši da mora bez daljnjeg nešto da vidi. Kapetan je opsovao, ali je zatim pošao.

Balska dvorana u prvoj klasi. Pogašena svetla.

Ljudi u pižamama, na vratima. Putnici koji su izašli iz svojih kabina.

A zatim mornari, i ona trojica koji su se popeli iz kotlarnice, skroz garavi, pa čak i Truman, radio-telegrafista.

Svi gledaju, u tišini.

Novečenta.

Sedeo je na klavirskoj stolici, s nogama koje su visile, nisu čak ni dodirivale pod.

I, tako mi boga, svirao.

(Oglasi se muzika za klavir, prilično jednostavna, lagana, zavodljiva)

Svirao je neku boga pitaj kakvu melodiju, ali malu i... lepu. To nije bila nikakva prevara, lično on je svirao, to su bile njegove ruke, na tim dirkama, sam bog zna kako. I trebalo je čuti šta je ispod tih prstiju izlazilo. Bila je tu jedna gospođa, u kućnoj haljini, ružičastoj, sa štipaljkama u kosi... neka bogatašica, da se razumemo, žena nekog američkog agenta osiguranja... e, pa, ronila je ovalike suze koje su joj tekle niz noćnu kremu, gledala je i plakala, nikako da prestane. Kada je pored sebe videla kapetana, koji je bio sav zajapuren od iznenađenja, da, bukvalno zajapuren, kada ga je videla pored sebe, šmrcnula je, rečena bogatašica, šmrcnula je i pokazavši na klavir upitala ga:

„Kako se zove?“

„Novečento.“

„Ne pesma, dečak.“

„Novečento.“

„Isto kao pesma?“

Bio je to tip razgovora koji jedan kapetan broda ne može da podnese duže od četiri-pet replika. A posebno ako je tog časa otkrio da je dečak za koga je mislio da je mrtav, bio ne samo živ već je, u međuvremenu, naučio čak i da svira klavir. Ostavio je bogatašicu tu gde je stajala, sa njenim suzama i svim ostalim, i odlučnim korakom prošao kroz dvoranu: u donjem delu pižame i raskopčanoj jakni od uniforme. Zaustavio se tek kada je stigao do klavira. Želeo je da

kaže mnogo toga, u tom času, između ostalog „Gde si kog đavola to naučio?“, ili čak „Gde si se kog đavola krio?“ Međutim, kao mnogi koji su navikli da žive u uniformi, na kraju je počeo i da misli u uniformi. I tako je rekao:

„Novečento, sve ovo je u potpunoj suprotnosti s pravilnikom.“

Novečento je prestao da svira. Bio je to dečaćić koji je malo govorio, ali je brzo učio. Ljupko je pogledao u kapetana i rekao:

„U materinu s pravilnikom.“

(Preko zvučnika se začuje šum olujnog mora)

More se probudilo / more se raspomamilo / prska vodu u nebo /
prska / pljuska / skriva od vetra oblake i zvezde / razulareno / besni
sve do / niko ne zna / smiraja dana / prestaće / mama ovo / nisi
mi rekla mama / nina nana / ljuljuška te more / ljuljuška te malo sutra
/ razulareno / svuda unaokolo / penušava strava / pomahnitalo more
/ dokle pogled seže / sve je crno / i crni zidovi / i virovi / i svi nemi /
čekajući / da prođe / da potone / to mama ne želim / želim vodu koja
miruje / u kojoj mogu da se ogledam / glatku / ovi / zidovi /
besmisleni / od vode / koji se oburvavaju / i ta rika /

hoću onu vodu, meni znanu hoću ono staro more

tišinu

svetlost

i leteće ribe

povrh vode

što lete.

Prvo putovanje, prva bura. Baksuz. Nisam još ni čestito shvatio gde se nalazim, kad me je strefila jedna od najpogibelnijih oluja u istoriji *Virdžinijana*.

Usred noći, uhvatio ga je bes i hajmo, preokrenuo sve naopačke. Okean. Činilo se da nikada neće prestati. Neko ko na brodu svira trubu, kad se podigne bura ne može bog zna šta da uradi. Može jedino da izbegne da svira trubu, tek da ne bi dodatno komplikovao stvari. I da se zavuče u svoju kućicu. Međutim, ja nisam mogao da se svrtim tu unutra. Možeš sebi da odvrćaš pažnju koliko hoćeš, ali nema sumnje da će ti pre ili kasnije grnuti pravo u mozak ona rečenica: crk'o je kao miš. Ja nisam želeo da crknem kao miš, i zato sam izašao iz kabine i počeo da lutam. Nisam imao pojma kuda idem, bio sam ovde samo četiri dana, na ovom brodu, bio je već

uspeh ako bih pronašao put do klozeta. Brodovi su kao mali plutajući gradovi. Zaista. Sve u svemu, ništa čudno, lutajući malo tamo malo vamo i nasumično birajući hodnike, kako bi mi došlo, na kraju sam se izgubio. Gotovo. Definitivno sam najebao. Ali u tom trenu je naišao neki tip, otmeno odeven, u crno, hodao je staloženo, uopšte nije delovao kao da se izgubio, činilo se kao da ni ne čuje talase, kao da se šeta rivijerom u Nici: bio je to Novečento.

Imao je dvadeset sedam godina, tada, ali je izgledao stariji. Jedva sam ga poznavao: svirali smo zajedno tokom protekla četiri dana, s orkestrom, ali ništa više od toga. Nisam čak znao ni gde mu je kabina. Naravno da su mi drugi ponešto ispričali o njemu. Govorili su jednu čudnu stvar: govorili su: Novečento nije nikada sišao s broda. Rođen je na ovom brodu, i od tada je tu. Neprekidno. Dvadeset sedam godina, a da nikada nije kročio na zemlju. Tako izrečeno, zvučalo je kao presna laž... Pričali su čak i da je svirao neku muziku koja nije postojala. Ono što sam ja znao bilo je da bi mu svaki put, pre nego što bismo počeli da sviramo, tamo, u balskoj dvorani, prišao Fric Herman, jedan belac koji je bio totalni duduk za muziku ali je imao lepo lice i zbog toga je vodio orkestar, i tiho mu rekao:

„Molio bih te, Novečento, samo normalne note, ok.?”

Novečento bi potvrdno klimnuo glavom, a zatim bi svirao normalne note, zureći ispred sebe, nikada ne bi spustio pogled na ruke, činilo se kao da je negde drugde. Sada znam da je on zaista i bio negde drugde. Ali tada to nisam znao: mislio sam samo da je pomalo čudan, i to je sve.

Te noći, usred najgore oluje, s izgledom kakvog gospodina na krstarenju, našao me je tamo, izgubljenog u jednom od onih hodnika, bledog kao krpa, pogledao me, nasmešio se, i rekao: „Dođi.”

E sad, ako neko ko na jednom brodu svira trubu, usred najgore oluje sretne nekoga ko mu kaže „Dođi”, taj koji svira trubu može da uradi samo jedno: da dođe. Pošao sam za njim. Koračao je. Dok ja... to je bilo malo drugačije, nisam imao tu opuštenost, ali ipak... nekako smo stigli do balske dvorane, a onda, teturajući se, ja, naravno, jer on kao da je na nogama imao sličuge, stigli smo do klavira. Nije bilo nikog u blizini. Bio je gotovo mrak, gorelo je samo poneko slabašno svetlo, tu i tamo. Novečento je pokazao na noge klavira.

„Skinu kočnice“, rekao je. Brod se ljuljao sve u šesnaest, morao si đavolski da se pomučiš da bi se održao na nogama, bilo je suludo osloboditi točkiće.

„Ako imaš poverenja u mene, skinu ih.“ Ovaj je lud, pomislio sam. I skinuo ih. „A sad dođi ovamo i sedi“, rekao mi je tada Novečento.

Nisam shvatao šta smeru, uopšte nisam shvatao. Stajao sam tamo i pridržavao taj klavir koji je počeo da se kliže kao kakav ogromni crni sapun... Bila je to usrana situacija, tako mi svega, usred one oluje koja je divljala, a sad još i ovaj ludak koji sedi na svojoj stoličici - još jedan fini sapun - s rukama na klavijaturi, savršeno mirnim.

„Ako se sada ne popneš, nećeš se više nikada popeti“, rekao je ludak smešeći se. *(Penje se na neku skalameriju, nešto između ljuljaške i trapeza)* „Ok. Neka sve ide do đavola, ok.? ionako nemam šta da izgubim, popeću se, važi, evo, na tu tvoju glupavu stoličicu, popeo sam se, i šta sad?“

„Sad nemoj da se plašiš.“

I počeo je da svira.

(Začuje se muzika za solo klavir. Neka vrsta plesne muzike, valcera, blaga i ljupka. Skalamerija počinje da se ljulja i da nosi glumca s jednog kraja pozornice na drugi. Kako glumac nastavlja da priča, amplituda tog kretanja je sve veća, ljuljaška gotovo da dodiruje kulise)

E, sad, niko ne mora da mi veruje, ni ja, da budem iskren, ne bih nikada poverovao da mi je neko pričao, ali sušta je istina da je taj klavir počeo da se kliže, po parketu balske dvorane, i mi zajedno s njim, dok je Novečento svirao, ne odvajajući pogled od klavijature, izgledao je kao da je negde drugde, a klavir je pratio talase, i odlazio je i vraćao se, i okretao se oko sebe, jezdio pravo ka velikim staklenim vratima, a kada bi donde stigao, zaustavio bi se na milimetar od njih i meko otklizio natrag, kažem, činilo se kao da ga more ljuljuška, i da ljuljuška nas, i meni ništa nije bilo jasno, a Novečento je svirao, nije prestajao ni na tren, i bilo je jasno, nije samo *svirao*, on ga je *vodio*, taj klavir, shvatate?, dirkama, notama, šta znam, on ga je vodio kuda je hteo, zvuči sumanuto, ali bilo je baš tako. I dok smo se okretali među stolovima, ovlaš dodirujući lampe i fotelje, ja sam shvatio u tom času, shvatio sam šta radimo, šta *uistinu* radimo: plešemo s Okeanom, mi i on, poludeli plesači, i

savršeno uigrani, priljubljeni jedan uz drugog u tom strahotnom valceru, na zlaćanom parketu noći. Oh, yes.

(Počinje da se vrti u širokom luku iznad pozornice, na svojoj ljljašci, ozarenog lica, dok Okean mahnita, brod pleše, a muzika klavira nameće neku vrstu valcera koji uz pomoć različitih zvučnih efekata ubrzava, usporava, vrti se kao pokvarena ploča, sve u svemu „ upravlja ” tim velikim plesom. A zatim, nakon hiljadite akrobacije, pravi pogrešan pokret i završava iza kulisa. Muzika pokušava da „zakoči”, ali prekasno. Glumac ima tek toliko vremena da vikne

Oh, bože...”

a potom izleće iza jedne bočne kulise i svom silinom udara o nešto. Čuje se stravičan tresak, kao da je polupano kakvo staklo, barski pult, salonska garnitura, tako nešto. Uzasan kaos. Na trenutak zavlada tišina. A potom, iza iste kulise iza koje je nestao, ulazi glumac, polako)

Novečento je rekao da mora još malo to da provežba, taj trik. Ja sam rekao da je u suštini potrebno samo podesiti kočnice. Kapetan je, po prestanku bure, rekao *(uzrujano i urlajući)* „TAKO MI SVEGA NA SVETU, VAS DVOJICA SADA IDETE U KOTLARNICU I TAMO ĆETE OSTATI JER ĆU VAS U PROTIVNOM ZADAVITI SOPSTVENIM RUKAMA, I NEK VAM BUDE JASNO DA ĆETE SVE PLATITI, DO POSLEDNJE PARE, MAKAR RADILI ČITAV ŽIVOT, TO VAM GARANTUJEM KAO ŠTO VAM GARANTUJEM DA SE OVAJ BROD ZOVE *VIRDŽINIJAN* I DA STE VI DVE NAJVEĆE BUDALE KOJE SU IKADA PLOVILE OKEANOM!”

Dole, u kotlarnici, te noći, Novečento i ja smo postali prijatelji. Nerazdvojni. I za večnost. Proveli smo vreme računajući koliko bi koštalo u dolarima sve što smo porazbijali. I što je cifra više rasla, sve smo se više smejali. A ako sad o tome razmišljam, čini mi se da je to bila sreća, to što smo osećali. Ili nešto slično tome.

Te noći sam ga upitao da li je ta priča istinita, ta priča o njemu i brodu, sve u svemu da je rođen na njemu i sve ostalo... da li je istina da nije nikada sišao s njega. A on je odgovorio: „Da.”

„Je l' to *uistinu* istina?”

On je bio mrtav ozbiljan.

„Uistinu je istina.”

Ne znam, ali u tom času ono što sam osetio u sebi, na tren, mimo svoje volje, i ne znam zašto, bili su žmarci: i to žmarci od straha.

Strah.

Jednom prilikom sam upitao Novečenta na šta kog đavola misli dok svira, i u šta gleda, uvek tako zagledan ispred sebe i, ukratko, gde završi, u glavi, dok mu prsti prelaze gore-dole preko dirki. A on mi je rekao: „Danas sam završio na jednom predivnom mestu, žene su imale mirisne kose, sve je blještalo od svetlosti i svuda unaokolo su bili tigrovi.”

On je putovao, eto.

I svaki put bi završio na nekom drugom mestu: u centru Londona, u vozu usred poljane, na nekoj tako visokoj planini gde ti sneg dopire do struka, u najvećoj crkvi na svetu, brojeći stubove i zureći u raspeća. Bilo je teško razumeti šta je on mogao da zna o crkvama, o snegu, o tigrovima i... hoću reći, nije nikada sišao, s tog broda, baš nikada, to nije bila izmišljotina, bila je to sušta istina. Nikada nije sišao. Pa ipak, činilo se kao da je ih je sve video, te stvari. Novečento je bio tip koji, ako bi mu neko rekao „Jednom prilikom sam bio u Parizu”, on bi ga upitao da li je video te i te parkove, da li je jeo na tom i tom mestu, sve je znao, rekao bi ti „Ono što se meni tamo dopada je da posmatram zalazak sunca šetkajući gore-dole po Pon Nefu, a kada prođu šlepovi, da zastanem i posmatram ih odozgo, i mahnem rukom u znak pozdrava”,

„Novečento, jesi li ti ikada bio u Parizu?”

„Ne.”

„Pa onda...”

„To jest... da.”

„Šta da?”

„Pariz.”

Mogao si pomisliti da je lud. Ali, to nije bilo tako prosto. Kada ti neko tako slikovito pripoveda o mirisu u Bertam Stritu, leti, tek što je prestala kiša, ne možeš da pomisliš da je lud iz jednog jedinog kretenskog razloga što on, u Bertam Stritu, nikada nije bio. Kroz nečije oči, nečije reči, on je taj vazduh istinski udisao. Na svoj način: ali istinski. On možda nikada nije video svet. Ali već dvadeset sedam godina taj svet je prolazio kroz ovaj brod: i on ga je, već dvadeset sedam godina, na tom brodu, uhodio. I krao mu dušu.

U tome je bio genijalan, nema šta. Umeo je da sluša. I umeo je da čita. Ne knjige, one su sve dobre, umeo je da čita ljude. Znakove koje ljudi nose na sebi: mesta, zvukove, mirise, njihovu zemlju, njihovu priču... Koja je bila skroz ispisana, na njima. On je čitao, i s neizmernom pažnjom registrovao, razvrstavao, sređivao... Svakoga dana bi dodao poneki delić toj džinovskoj mapi koju je isrctavao u glavi, džinovskoj, mapi sveta, čitavog sveta, s kraja na kraj, velike gradove i kutke kakvog bara, dugačke reke, lokve, avione, lavove, bila je to predivna mapa. Putovao je preko nje, sav blažen, posle, dok su mu prsti klizili preko dirki, milujući obline kakvog reg-tajma.

(Začuje se neki setni regtajm)

Trebalo je da prođe više godina, ali na kraju, jednoga dana, skupio sam hrabrost i postavio mu to pitanje. Novečento, zašto pobogu ne siđeš, makar jednom, samo jednom, zašto ne odeš da vidiš svet, svojim očima, svojim sopstvenim. Zašto sediš u ovom putujućem zatvoru, mogao bi da se šetaš po tvom Pon Nefu i posmatraš šlepove i sve ostalo, mogao bi da radiš šta god hoćeš, sviraš klavir fenomenalno, pošizeli bi za tobom, namlatio bi džak para, i mogao bi da izabereš najlepšu kuću na ovom svetu, možeš čak i da je napraviš u obliku broda, šta te briga?, ali bi je sagradio gde ti želiš, okruženu tigrovima, recimo, ili u Bertam Stritu... svetibože nećeš valjda čitavog života da se vozikaš tamo-vamo kao budala... ti nisi budala, ti si najveći, a svet je tamo, treba samo sići niz onih nekoliko prokletih stepeničica, šta je to, par glupavih stepenica, Isuse, tamo je sve, iza tih stepenica, sve. Zašto već jednom ne staviš tačku i ne siđeš odavde, makar jednom, samo jednom.

Novečento... Zašto ne siđeš?

Zašto?

Zašto?

Bilo je to u leto, leto 1931. kada se na *Virdžinijan* ukrcao Dželi Rol Morton. Skroz odeven u belo, čak i šešir. I s ovakvim dijamantom na prstu.

On je bio tip koji kada je imao koncerte na plakatima bi napisao: večeras Dželi Rol Morton, čovek koji je izmislio džez. Nije to pisao tek onako: bio je u to uveren: čovek koji je izmislio džez. Svirao je klavir. Sedeći uvek pomalo na ivici, i s dve ruke koje su bile poput leptirova. Nepojmljivo okretne. Počeo je u kuplerajima, u Nju

Orleansu, i tamo je naučio da klizi preko dirki i miluje note: vodili su ljubav, na spratu iznad, i nisu želeli buku.

Želeli su muziku koja će se provlačiti iza zavesa i ispod kreveta ne ometajući ih. On je svirao takvu muziku. I u tome je zaista bio najbolji.

Neko mu je, negde, jednog dana, pričao o Novečentu. Mora da su mu rekli nešto tipa: on je najveći. On je najveći pijanista na svetu. Možda zvuči besmisleno, ali nije isključeno da se upravo tako dogodilo. Nije nikada odsvirao nijednu notu van *Virdžinijana*, Novečento, pa ipak je na izvestan način bio poznata ličnost, u to doba, prava mala legenda. Oni koji bi sišli s broda pričali su o nekoj čudnoj muzici i o nekom pijanisti koji kao da je imao četiri ruke, toliko je nota uspevao da odsvira. Kružile su čudne priče, čak i istinite, ponekad, kao ona o američkom senatoru Vilsonu, koji je odlučio da putuje trećom klasom, jer je Novečento tamo svirao, kada nije svirao normalne note, već one njegove, koje nisu bile normalne. Imao je klavir, dole, i odlazio bi po podne, ili kasno u noć. Prvo bi slušao: želeo je da mu ljudi pevaju pesme koje znaju, svaki čas bi poneko izvadio gitaru, ili usnu harmoniku, bilo šta, i počeo da svira, muziku koja je dolazila ko zna odakle... Novečento bi slušao. Potom bi počeo da dodiruje dirke, dok su oni pevali ili svirali, dodirivao bi dirke i, malo-pomalo, to bi se pretvorilo u pravo pravcato sviranje, iz klavira -uspravnog, crnog - izlazili su zvuci, i bili su to zvuci iz nekog drugog sveta. Unutra se nalazilo sve: sve odjednom, sve muzike ovoga sveta. Da ostaneš bez daha. I ostao je bez daha, senator Vilson, kad je to čuo, i ako zanemarimo tu ujdurmu s trećom klasom, on, sav otmen, usred tog smrada, jer to je bio pravi pravcati smrad, ako zanemarimo tu ujdurmu, morali su silom da ga odvuku, po dolasku, jer da je bilo po njegovom, ostao bi tamo gore, da sluša Novečenta do kraja svih onih jebenih godina koje su mu preostale od života. Bez šale. To je pisalo po novinama, ali bila je sušta istina. Upravo se tako dogodilo.

Sve u svemu, neko je otišao kod Dželija Rola Mortona i rekao mu: na tom brodu ima neki tip koji s klavirom radi šta mu se prohte. Kad mu se hoće svira džez, a kad mu se neće svira nešto što zvuči kao deset džezova odjednom. Dželi Rol Morton je imao nezgodnu narav, to su svi znali. Rekao je: „Kako može da svira dobro neko ko nema

muda da siđe s jednog usranog broda?" I počeo je da se smeje, kao lud, on, čovek koji je izmislio džez. Moglo je na tome da se završi, da neko tada nije rekao: „Možeš da se smeješ koliko hoćeš, ali ako taj reši da siđe, ti ćeš ponovo da sviraš po kuplerajima, tako mi svega na svetu, po kuplerajima." Dželi Rol je prestao da se smeje, izvadio je iz džepa mali pištolj sa drškom od slonovače, uperio ga u glavu onoga koji je to rekao i nije pucao: ali je rekao: „Gde je to govno od broda?"

Na umu je imao dvoboj. Tada se to radilo. Nadmetali bi se u sviranju virtuoznih komada i na kraju bi jedan pobedio. Muzičarski fazoni. Bez krvi, ali prilična doza mržnje, istinske mržnje, pod kožom. Note i alkohol. Moglo je da potraje i čitavu noć. To je bilo ono što je Dželi Rol imao na umu, kako bi stavio tačku na tu priču o pijanisti na Okeanu, i svim tim izmišljotinama. Kako bi stavio tačku. Problem je bio što Novečento, istini za volju, u lukama nikada nije svirao, nije želeo da svira. Luke su već pomalo bile kopno, i to mu se nije mililo. On je svirao gde je on hteo. A to gde je on hteo bilo je usred mora, kada bi kopno bilo samo daleka svetla, ili sećanje, ili nada. Bio je takav. Dželi Rol Morton je sto puta opsovao, a potom je iz sopstvenog džepa platio povratnu kartu za Evropu i ukrcao se na *Virdžinijan*, on koji nikada nije kročio ni na jedan brod koji nije plovio gore-dole po Misisipiju. „To je najgluplja stvar koju sam ikada uradio u životu," rekao je, udenuvši poneku psovku između, novinarima koji su došli da ga isprate na četrnaesti gat Bostonske luke. Zatim se zatvorio u kabinu, i sačekao da kopno postane samo treperava svetlost u daljini, i sećanje, i nada.

Novečento se nije previše zanimao za tu stvar. Nije je čak u potpunosti ni razumeo. Dvoboj? A zašto? Međutim, bio je radoznao. Želeo je čuje kako svira čovek koji je izmislio džez. To nije govorio u šali, on je u to verovao: da je taj zaista izmislio džez. Mislim da je imao na umu da nešto nauči. Nešto novo. Bio je takav. Pomalo kao stari Deni: nije imao smisla za nadmetanje, nije ga se ticalo ko će da pobedi: opčinjavalo ga je ono ostalo. Sve ostalo.

U 21 i 37 narednog dana plovidbe, dok je *Virdžinijan* jezdio brzinom od 20 čvorova u pravcu Evrope, Dželi Rol Morton je ušetao u balsku dvoranu prve klase, veoma otmen, u crnom. Svi su vrlo dobro znali šta treba da rade. Plesači su se zaustavili, mi iz orkestra smo odložili

instrumente, barmen je sipao viski, ljudi su ućutali. Dželi Rol je uzeo viski, prišao klaviru i pogledao Novečenta u oči. Nije ništa rekao, ali ono što je lebdelo u vazduhu bilo je: „Ustaj odatle.“

Novečento je ustao.

„Vi ste onaj koji je izmislio džez, zar ne?“

„Tako je. A ti si onaj koji svira samo ako mu Okean bućka pod dupetom, zar ne?“

„Tako je.“

Predstavili su se jedan drugom. Dželi Rol je upalio cigaretu, stavio je na samu ivicu klavira, seo, i počeo da svira.

Regtajm. Ali je zvučalo kao nešto što niko nikada pre nije čuo. Nije svirao, klizio je preko dirki. Ličilo je na svileni kombinezon koji klizi niz telo neke žene, i to čini plešući. U toj muzici su bili svi američki kupleraji, ali oni luksuzni, oni u kojima je čak i garderoberka prelepa. Dželi Rol je završio raznizavši nevidljive notice, visoko visoko, na kraju klavijature, kao da se kiša perlica prosula po mermernom podu. Cigareta je još uvek bila tamo, na ivici klavira: dopola izgorela, ali pepeo je još uvek stajao čitav. Reklo bi se da nije želeo da otpadne da ne bi narušio tišinu. Dželi Rol je uzeo cigaretu između prstiju, imao je ruke poput leptirova, kao što reko, uzeo je cigaretu, a pepeo je još uvek stajao tu, nije želeo da otpadne, možda je to čak bio neki trik, ne znam, činjenica je da nije otpao. Ustao je, čovek koji je izmislio džez, prišao Novečentu, poturio mu cigaretu pod nos, nju i sav onaj pepeo koji je i dalje uredno stajao, i rekao:

„Na tebe je red, moreplovče.“

Novečento se nasmešio. Zabavljao se.

Ozbiljno. Seo je za klavir i uradio nešto najgluplje što je mogao da uradi. Zasvirao je *Vrati se taticе*, jednu nepojmljivo blentavu pesmicu, infantilnu, čuo ju je od nekog emigranta, ne znam šta je u njoj nalazio ali mu se dopadala, smatrao ju je beskrajno dirljivom. To svakako nije bilo nešto što bi se moglo nazvati virtuosnim komadom. Čak sam i ja mogao da je odsviram, da sam hteo. On ju je odsvirao igrajući se malo s basovima, duplirajući ponešto, dodavši dva-tri ukrasa od onih svojih, ali, sve u svemu, bio je to blentav komad i takav je i ostao. Dželi Rol je imao izraz kao neko kome su ukrali božićne poklone. Prostrelio je Novečenta divljim pogledom i ponovo seo za klavir. Odvalio je jedan bluz koji bi rasplakao čak i kakvog

nemačkog mašinovođu, činilo se da je sav pamuk svih crnaca na ovom svetu sabran u njemu i da ga on lično bere, tim notama. Bilo je to da se raspadneš od tuge. Svi su ustali: šmrkali su i tapšali. Dželi Rol nije našao za shodno čak ni da se nakloni, ništa, videlo se da mu je već svega preko glave.

Ponovo je došao red na Novečenta. Već je loše počeo jer je seo za klavir s dve ovalike suze u očima, zbog bluza, dirnuo ga je, i to je još bilo razumljivo. Totalna besmislica bila je što i pored sve one muzike koju je imao u glavi i u rukama, pogodite šta je njemu palo na pamet da odsvira? Bluz koji je malopre čuo. „Bio je tako lep," rekao mi je posle, sledećeg dana, kako bi se opravdao, da ne poveruješ! Nije imao blage veze šta je dvoboj, nije imao blage veze. Odsvirao je taj bluz koji se, na sve to, u njegovoj glavi pretvorio u niz akorda, beskrajno sporih, jedan za drugim, vezanih, ubistvena gnjavaža. On je svirao sav zgrčen nad klavijaturom, uživao je u tim akordima, svakom ponaosob, tim akordima koji su bili čak i neobični, povrh svega, uglavnom disonantni, istinski je u njima uživao. Ostali nešto manje. Kada je završio, začuo se čak i poneki zvižduk.

U tom času je Dželi Rol Morton konačno izgubio strpljenje. Umesto da ode do klavira, gotovo je skočio na njega. Sebi u bradu, ali tako da svi dobro čuju, prosiktao je kroz zube nekoliko reči, veoma jasnih.

„E, pa, onda, jebi se, glupane."

Potom je zasvirao. Ali sviranje nije prava reč. Žongliranje. Akrobatika. Sve ono što se može uraditi s jednom klavijaturom od 88 dirki, on je uradio.

Čudovišnom brzinom. Bez ijedne pogrešne note, ne pomerivši nijedan mišić na licu. To čak nije ni bila muzika: bila je to mađioničarska veština, prava pravcata magija. Bilo je to čudo, nema zbora. Čudo. Publika je požizela. Vrištali su i tapšali, nikada nisu videli ništa slično. Nastala je takva gungula kao da je Nova godina. U toj gunguli zatekao sam se pred Novečentom: imao je razočaran izraz. I pomalo začuđen. Pogledao me je i rekao:

„Ovaj je potpuni idiot..."

Nisam mu odgovorio. Nije imalo šta da se odgovori. On se nagnuo ka meni i rekao mi:

„Daj mi jednu cigaretu, brzo..."

Bio sam do te mere zabezeknut da sam je uzeo i dao mu je. Hoću reći: Novečento nije pušio. Nije nikada ranije pušio. Uzeo je cigaretu, okrenuo se i otišao da sedne za klavir. U prvi mah niko u dvorani nije shvatio da je tamo seo, i da bi čak možda želeo da svira. Začula se poneka podrugljiva reč, i smeh, i poneki zvižduk, ljudi su takvi, zli prema onima koji gube. Novečento je strpljivo sačekao da se koliko-toliko stišaju. Potom je bacio pogled na Dželija Rola, koji je stajao za barom ispijajući čašu šampanjca, i rekao šapatom:

„Sam si ovo hteo, usrani pijanisto.“

A onda je položio svoju cigaretu na ivicu klavira.

Ugašenu.

I počeo.

(Začuje se jedan sumanuto virtuozan odlomak, možda čak odsviran sa četiri ruke. Ne traje više od pola minuta. Završava se rafalom zaglušujućih akorda. Glumac čeka da se završi, a onda nastavlja)

Tako.

Publika je sve upila kao u transu. Ne dišući. Očiju prikovanih za klavir i otvorenih usta, kao gomila kompletnih imbecila. Ostali su tako, u tišini, potpuno ošamućeni, čak i posle tog ubistvenog završnog rafala koji kao da je bio izveden sa sto ruku, izgledalo je da će klavir svakoga časa eksplodirati. U toj sablasnoj tišini, Novečento je ustao, uzeo svoju cigaretu, nagnuo se malo napred, preko klavijature, i približio je žicama klavira.

Tiho pucketanje.

Izvadio ju je odatle, i bila je upaljena. Tako mi boga.

Lepo upaljena.

Novečento ju je držao u ruci kao da je svećica. On nije pušio, eto, nije čak ni umeo da je drži među prstima. Napravio je nekoliko koraka i stao ispred Dželija Rola Mortona. Pružio mu je cigaretu.

„Popuši je ti. Ja to ne umem.“

U tom času publika se probudila iz čarolije. Prolomio se urlik oduševljenja, i aplauz, zavladao je opšta histerija, šta znam, nikada se ništa slično nije dogodilo, svi su urlali, svi su želeli da dodirnu Novečenta, totalni kaos, ništa se više nije moglo razabrati. Ali ja sam ga video, usred sveg tog meteža, Dželija Rola Mortona, kako nervozno puši tu prokletu cigaretu, tražeći neki izraz lica koji bi odgovarao situaciji, i ne nalazeći ga, nije čak znao ni gde treba da

gleda, u određenom momentu njegova ruka nalik leptiru počela je da drhti, zaista je drhtala, ja sam je video, i to nikada neću zaboraviti, toliko je drhtala da se u jednom trenutku pepeo cigarete odvojio i pao dole, isprva na njegovo svečano crno odelo a onda, skliznuvši, na njegovu desnu cipelu, crnu i lakovanu, uglancanu, taj pepeo nalik kakvom belom oblačiću, on ju je pogledao, vrlo dobro se sećam, pogledao je cipelu, lak i pepeo, i shvatio, shvatio je ono što je trebalo shvatiti, okrenuo se na peti i lagano hodajući, korak po korak, tako lagano da ne otrese taj pepeo odatle, prošao kroz dvoranu i iščezao, sa svojim crnim lakovanim cipelama, a na jednoj od njih beleo se taj oblačić, i on ga je odneo sa sobom, a na oblačiću je pisalo da je neko pobedio, a taj neko nije bio on.

Dželi Rol Morton je proveo ostatak putovanja zatvoren u svojoj kabini. Čim smo stigli u Sautempton, sišao je s *Virdžinijana*. Sledećeg dana otputovao je za Ameriku. Drugim brodom, doduše. Nije više želeo ni da čuje za Novečenta, niti za bilo šta drugo. Želeo je da se vrati i kraj.

Sa palube treće klase, naslonjen na ogradu, Novečento ga je gledao kako silazi u svom otmenom belom odelu i sa svojim koferima, lepim, od svetle kože. I sećam se da je samo rekao:

„U materinu i sa džezom.“

Liverpul Njujork Liverpool Rio de Žaneiro Boston Kork Lisabon Santjago de Čile Rio de Žaneiro Antili Njujork Liverpool Boston Liverpool Hamburg Njujork Hamburg Njujork Ženeva Florida Rio de Žaneiro Florida Njujork Ženeva Lisabon Rio de Žaneiro Liverpool Rio de Žaneiro Liverpool Njujork Kork Čerburg Vankuver Čerburg Kork Boston Liverpool Rio de Žaneiro Njujork Liverpool Santjago de Čile Njujork Liverpool, Okean, usred srede. I tu, na tom mestu, pala je slika.

Uvek me je fascinirao taj fenomen sa slikama. Stoje na zidu godinama, a onda, bez ikakvog povoda, ama baš ikakvog, *tras*, padnu dole. Vise okačene o ekser, niko ih i ne pipne, ali one u jednom trenutku, *tras*, padnu dole, kao kamen. U savršenoj tišini, dok je oko njih sve nepomično, ni muva da proleti, a one, *tras*. Ne postoji nikakav razlog. Zašto baš u tom momentu? Niko ne zna. *Tras*. Šta se to dogodi jednom ekseru te on zaključi da mu je svega dosta? Ima li i on dušu, jadnik? Donosi li odluke? Dugo je

razgovarao sa slikom, nisu mogli da se dogovore šta da rade, pričali su o tome svake večeri, godinama, a onda su odredili datum, sat, minut, tren, upravo sada, *tras*. Ili su to već znali od samog početka, njih dvoje, sve je već bilo ugovoreno, znaš ja ću da popustim za sedam godina, što se mene tiče nema problema, ok., onda smo se dogovorili za 13. maj, ok., oko šest, neka bude petnaest do šest, važi, onda laku noć, 'ku noć. Sedam godina kasnije, 13. maja, petnaest do šest: *tras*. Nikom nije jasno. To je jedna od onih stvari o kojima je bolje ne misliti, u protivnom možeš da poludiš. Kada padne slika. Kada se probudiš, jednog jutra, i više je ne voliš. Kada otvoriš novine i pročitaš da je počeo rat. Kada vidiš neki voz i pomisliš ja moram da odem odavde. Kada se pogledaš u ogledalo i shvatiš da si ostario. Kada je, usred Okeana, Novečento podigao pogled sa tanjira i rekao mi: „U Njujorku, za tri dana, sići ću s ovog broda.“

Ostao sam kao gromom pogođen.

Tras.

Jednu sliku ne možeš ništa da pitaš. Ali Novečenta možeš. Pustio sam ga na miru neko vreme, a onda sam počeo da ga salećem, želeo sam da znam zašto, neki razlog mora da je postojao, niko ne prebiva trideset dve godine na nekom brodu, a onda jednog dana naprasno reši da siđe, kao da ništa nije bilo, ne rekavši zašto čak ni svom najboljem prijatelju, ne rekavši mu ništa.

„Moram nešto da vidim, tamo dole“, rekao mi je.

„Šta to?“ Nije hteo da mi kaže, i to je čak bilo razumljivo, jer kad mi je konačno rekao, to što je rekao bilo je:

„More.“

„More?“

„More.“

Možete li da zamislite? Sve si mogao da pomisliš, ali to ne. Nisam želeo u to da poverujem, ličilo je na čisto zajebavanje. Nisam želeo u to da poverujem. Bila je to kenjaža veka.

„Već trideset dve godine gledaš to more, Novečento.“

„Odavde. A ja želim da ga vidim odande. To nije isto.“

Blagi Bože. Činilo mi se kao da pričam s detetom.

„U redu, sačekaj da stignemo u luku, nagni se preko ograde i dobro ga pogledaj. To je isto.“

„Nije isto.“

„A ko ti je to rekao?“

Rekao mu je neki tip koji se zvao Baster, Lin Baster. Seljak. Jedan od onih koji žive četrdeset godina rmbačeći kao mazge i sve što su ikada videli je njihova njiva i, jednom ili dvaput, veliki grad, nekoliko milja odatle, na dan vašara. Samo što je njemu posle suša sve odnela, žena mu je otišla s nekim propovednikom ili tako nekim, oboje dece mu je pokosila groznica. Miljenik sudbine, nema šta! I tako je jednoga dana spakovao svoje stvari, i prepešačio čitavu Englesku kako bi stigao do Londona. Međutim, budući da se nije previše razumeo u puteve, umesto da stigne u London, završio je u nekom neuglednom mestašcetu, gde, međutim, ako bi nastavio putem, dvaput skrenuo i obišao jedan brežuljak, na kraju bi, iznenada, ugledao more. Nikada ga pre nije video, taj Baster. Ostao je njime opčinjen. Spaslo ga je, ako je verovati onome što je rekao. Rekao je: „To je kao neki džinovski urlik koji urliče i urliče, a ono što urliče je: 'stoko bezrepa, život je bezmeran, hoćete li već jednom to da shvatite ili ne? Bezmeran'." On, Lin Baster, nikada ranije nije na to pomislio. Naprosto mu se nikada nije dogodilo da na to pomisli. Bilo je to kao revolucija, u njegovoj glavi.

Moguće je da ni Novečento, da ni on... da mu nikada pre takva jedna stvar nije pala na pamet, da je život bezmeran. Možda je to čak i pretpostavljao, ali nikada mu to niko nije na taj način urliknuo. I tako je tražio od dotičnog Bastera da mu hiljadu puta ispriča tu priču o moru i svemu ostalom, i na kraju je rešio da i on mora to da proba. Kada je počeo da mi objašnjava, izgledao je kao neko ko ti objašnjava kako funkcioniše motor s unutrašnjim sagorevanjem: naučno.

„Mogu ovde gore da ostanem čak i godinama, ali more mi nikada ništa neće kazati. Sada ću sići, živeću na zemlji i od zemlje godinama, postaću normalan čovek, a onda ću jednoga dana krenuti, stići na neku obalu, dići pogled i ugledati more: tada ću ga čuti kako urliče.“

Naučno. Meni je zvučalo kao naučna kenjaža veka. Mogao sam to da mu kažem, ali nisam mu rekao. To nije bilo tako jednostavno. Činjenica je da sam ja Novečenta mnogo voleo, i želeo sam da kad-tad siđe odande, i da svira za ljude na zemlji, i da se venča s nekom

finom ženom, i da ima decu i, ukratko, sve ono što postoji u životu, koji možda nije baš tako bezmeran, ali je nesumnjivo lep, ukoliko imaš malo sreće, i volje. Sve u svemu, to s morem mi je zvučalo kao prava besmislica, ali ako će pomoći da Novečento siđe odavde, za mene je bilo u redu. I tako sam na kraju pomislio da je bolje tako. Rekao sam mu da je njegovo rasuđivanje sasvim na mestu. I da mi je drago, zaista. I da ću mu pokloniti svoj kaput od kamilje dlake, izgledaće fenomenalno dok bude silazio niz stepenice, u kaputu od kamilje dlake. On je čak bio pomalo dirnut:

„Ali doći ćeš da me posetiš, zar ne?, na zemlji...”

Isuse, kao da mi je neki kamen zastao tu, u grlu, kao neki kamen, ubiće me ako tako nastavi, ja mrzim rastanke, počeo sam da se smejem što sam bolje umeo, mučan prizor, i rekao sam da ću svakako doći da ga posetim i da ćemo zajedno šetati njegovog psa po poljima, i njegova žena će ispeći ćurku, i šta ti ja znam kakve sve gluposti, a on se smejao, i ja s njim, ali obojica smo duboko u sebi znali da to nije istina, istina je bila da će se sve završiti, i da je stvar već zapečaćena, moralo je da se dogodi i upravo se sada događalo: Deni Budman T.D. Lemon Novečento će sići s *Virdžinijana*, u Njujorškoj luci, jednog februarskog dana. Posle trideset dve godine provedene na moru, sići će na zemlju, kako bi video more.

(Začuje se muzika u stilu kakve starinske balade. Glumac iščezava u mraku, potom se nanovo pojavljuje preobučen u Novečenta, na vrhu stepenica parobroda. Kaput od kamilje dlake, šešir, veliki kofer. Stoji nekoliko časaka tu, na vetru, nepomičan, gledajući ispred sebe. Posmatra Njujork. Potom siđe jedan stepenik, pa drugi, pa treći. Tu se muzika naglo prekida i Novečento se ukoči. Glumac skida šešir i okreće sa ka publici)

Na trećem stepeniku se zaustavio. Naglo.

„Šta bi?, je l' ugazio u govno?", rekao je Nil O'Konor, jedan Irac koji je bio pravi tupadžija, ali nije bilo šanse da mu pokvariš raspoloženje, ikad.

„Možda je nešto zaboravio", rekao sam. „Šta?”

„A otkud znam...”

„Možda je zaboravio zašto hoće da siđe.”

„Ne lupetaj gluposti.”

U međuvremenu je on stajao tamo, nepomičan, s jednom nogom na drugom stepeniku, a s drugom nogom na trećem. Ostao je tako beskonačno dugo. Gledao je ispred sebe, izgledalo je kao da nešto traži. I na kraju je učinio nešto čudno. Skinuo je šešir, pružio ruku preko ograde stepenica i bacio ga dole. Ličio je na kakvu umornu pticu, ili na plavu kajganu s krilima. Napravio je nekoliko krugova u vazduhu i pao u more. Plutao je na površini. Očito je bio ptica, a ne kajgana. Kada smo podigli oči ka stepenicama, videli smo Novečenta, u njegovom kaputu od kamilje dlake, u *mom* kaputu od kamilje dlake, kako se penje uz ona dva stepenika, okrenut leđima svetu, i s jednim čudnim osmehom na licu. Dva koraka, i nestao je u unutrašnjosti broda.

„Jesi li video?, stigao nam je novi pijanista”, rekao je Nil O' Konor.

„Kažu da je najveći”, rekao sam ja. I nisam znao da li sam tužan ili lud od sreće.

Šta li je video, s tog prokletog trećeg stepenika, nije hteo da mi kaže. Toga dana, a zatim i tokom dva naredna putovanja, Novečento se ponašao pomalo čudno, pričao je manje nego obično, i izgledao je veoma obuzet nekim svojim ličnim stvarima. Mi ga nismo ništa pitali. On se pravio kao da ništa nije bilo. Videlo se da baš nije sasvim svoj, ali, u svakom slučaju, nije nam se mililo da ga bilo šta pitamo. To je trajalo nekoliko meseci. A onda, jednoga dana, Novečento je ušao u moju kabinu i lagano, ali u jednom dahu, bez prekida, izgovorio: „Hvala na kaputu, sjajno mi je stajao, šteta, izgledao bih fenomenalno, ali sada je sve mnogo bolje, prošlo je, ne treba da misliš da sam nesrećan: nikada to više neću biti.”

Što se mene tiče, nisam uopšte bio siguran da je ikada bio nesrećan. Nije bio od onih ljudi za koje se pitaš jesu li srećni ili nisu. On je bio Novečento i tačka. Nije ti padalo na pamet da razmišljaš da li da mu pripišeš sreću ili, pak, tugu. Činilo se kao da je izvan svega, činilo se da je nedodirljiv. On i njegova muzika: sve ostalo je bilo nebitno.

„Ne treba da misliš da sam nesrećan: nikada to više neću biti.” Ostavila me je bez teksta, ta rečenica. Imao je izraz nekoga ko se ne šali, kad ju je izgovorio. Nekoga ko dobro zna kuda ide. I zna da će tamo stići. Kao kada bi seo za klavir i počeo da svira, njegove ruke nisu poznavale sumnju, a dirke kao da su oduvek čekale na te note,

činilo se da su tu zbog njih, i samo zbog njih. Činilo se da ih je tog časa izmislio: ali tamo negde, u njegovoj glavi, te note su oduvek bile zapisane.

Sada znam da je toga dana Novečento odlučio da sedne pred bele i crne dirke svog života i počne da svira neku besmislenu i genijalnu muziku, komplikovanu ali lepu, najveću od svih. I da će uz tu muziku plesati do kraja života. I da više nikada neće biti nesrećan.

Ja sam sišao s *Virdžinijana* 21. avgusta 1933. Ukrcao sam se šest godina ranije. Ali činilo mi se da sam na njemu proveo čitav jedan život. Nisam sišao na jedan dan ili jednu sedmicu: sišao sam zauvek. Sa dokumentima za iskrcavanje, i zaostalom platom, i svim ostalim. Sve po propisu. Završio sam s Okeanom.

Nije da mi se nije dopadao taj život. Bio je to čudan način svođenja računa, čudan ali uspešan. Jedino što nisam zapravo mogao da zamislim da bi mogao večno da traje. Ako si mornar, to je druga priča, more je tvoja kuća, možeš na njemu da ostaneš sve dok ne krepaš i to je u redu. Ali neko ko svira trubu... Ako sviraš trubu, na moru si stranac, i to ćeš zauvek biti. Pre ili kasnije, normalno je da se vratiš kući. Bolje pre, rekao sam sebi.

„Bolje pre,” rekao sam Novečentu. I on je shvatio. Videlo se da nema nikakvu želju da me vidi kako silazim niz one stepenice, zauvek, ali... naravno, nikada mi to nije rekao. I bolje što nije. Poslednje več, svirali smo za uobičajene glupandere iz prve klase, došao je momenat za moj solo, počeo sam da sviram i posle nekoliko nota začuo sam klavir kako me prati, tiho, nenametljivo, ali svirao je sa mnom. Nastavili smo zajedno, i ja sam svirao što sam bolje umeo, o bože, nisam bio Luj Armstrong, ali sam zaista bio dobar, s Novečentom iza sebe, koji me je svuda pratio, kao što je samo on znao. Pustili su nas da sviramo prilično dugo, moja truba i njegov klavir, poslednji put, da iskažemo sve one stvari koje ne možeš ni u ludilu da iskažeš rečima. Za to vreme ljudi su nastavili da plešu, ništa ne primetivši, nisu ni mogli da primete, šta su oni znali, nastavili su da plešu, kao da se ništa ne dešava. Možda je neko samo rekao nekom drugom: „Gle onog s trubom kako je smešan, biće da je pijan, ili lud. Gle onog s trubom: plače dok svira.”

Kako su se posle odvijale stvari, pošto sam sišao odande, to je neka druga priča. Možda bi mi čak i uspelo da uradim nešto korisno

u životu, da se nije upleo onaj prokleti rat, samo nam je on još falio. Nastalo je pravo zamešateljstvo, sve se okrenulo naopačke. Bila je potrebna velika mudrost kako bi se čovek u tome razabrao.

Bile su potrebne sposobnosti koje ja nisam imao. Da ne poveruješ koliko je besmisleno svirati trubu kada rat divlja oko tebe. I nad tobom. Kad te zaskoči i ne pušta.

Bilo kako bilo, o *Virdžinijanu*, i o Novečentu, nisam više ništa čuo, godinama. Nije da sam ih zaboravio, stalno sam ih se sećao, dešavalo mi se da se upitam: „Ko zna šta bi uradio Novečento da je ovde, ko zna šta bi rekao, 'u materinu s ratom' rekao bi," ali nije bilo isto kad bih to rekao ja. Sve je bilo toliko grozno da bih svako malo sklopio oči i vratio se tamo gore, u treću klasu da slušam emigrante kako pevaju arije iz opera i Novečenta kako svira ko će ga znati kakvu muziku, njegove ruke, njegovo lice, usred Okeana. Prepuštao sam se maštanju, uspomenama, to je jedino što ti preostaje, ponekad, da bi se spasao, i ništa drugo. Trik siromašnih, ali uvek deluje.

Sve u svemu, bila je to završena priča. Koja je izgledala kao da je skroz završena.

A onda sam jednog dana dobio pismo, napisao mi ga je Nil O'Konor, onaj Irac koji se neprekidno šalio. Tog puta, međutim, bilo je to ozbiljno pismo. U njemu je pisalo da se *Virdžinijan* vratio u raspadnutom stanju, iz rata, koristili su ga kao ploveću bolnicu, i na kraju je tako propao da su odlučili da ga potope. U Plimutu su iskrkali ono malo preostale posade, napunili ga dinamitom i pre ili kasnije će ga izvesti na pučinu kako bi ga dokrajčili: bum, i zbogom. U dnu je bio postskriptum: u njemu je pisalo: „Imaš li sto dolara? Kunem se da ću ti ih vratiti." A ispod, još jedan postskriptum: u njemu je pisalo: „Novečento uopšte nije sišao." Samo to: „Novečento uopšte nije sišao."

Danima sam premetao po rukama to pismo. A onda sam seo u voz koji je išao za Plimut, otišao sam u luku, potražio *Virdžinijan*, našao ga, dao nešto novca čuvarima koji su tu stajali, popeo se na brod, pretražio ga od glave do pete, sišao u kotlarnicu, seo na neki sanduk koji je izgledao kao da je pun dinamita, skinuo šešir, spustio ga na zemlju, i ostao tu, u tišini, ne znajući šta da kažem.

... Nepomično sedeći i gledajući ga, nepomično sedeći i gledajući me.

Dinamit i ispod njegovog dupeta, dinamit svuda unaokolo.

Deni Budman T.D. Lemon Novečento. Reklo bi se da je znao da ću doći, kao što je uvek znao koje ću note odsvirati i....

S onim licem koje je ostarilo, ali na lep način, bez tragova umora.

Nije bilo svetla na brodu, samo ono koje je dopiralo spolja, boga pitaj kakva je bila noć.

Bele ruke, uredno zakopčan sako, uglancane cipele.

Uopšte nije sišao, eto.

U polumraku, ličio je na kakvog princa. Uopšte nije sišao, otići će u vazduh zajedno sa svim ostalim, usred mora.

Velika završnica, s publikom koja gleda, sa mola, i sa obale, veliki vatromet, *adieu*, dole zavesa, dim i vatra, veliki talas, na kraju.

Deni Budman T.D. Lemon Novečento

U tom brodu utonulom u mrak, poslednje sećanje na njega je jedan glas, gotovo jedino, koji lagano izgovara.

(Glumac se preobražava u Novečenta)

Čitav onaj grad... nije mu se video kraj...

Kraj, zaboga miloga, može li se uopšte videti kraj ?

I ona buka.

Na onim prokletim stepenicama... sve je bilo tako lepo... a ja sam bio veliki u onom kaputu, izgledao sam fenomenalno, i nisam se dvoumio, sigurno bih sišao, nema sumnje.

S mojim plavim šeširom.

Prvi stepenik, drugi stepenik, treći stepenik.

Prvi stepenik, drugi stepenik, treći stepenik.

Prvi stepenik, drugi.

Nije me zaustavilo ono što sam video. Već ono što *nisam* video.

Možeš li to da shvatiš, prijatelju?, *ono što nisam video...* tražio sam ga ali ga nije bilo, u čitavom tom nepreglednom gradu bilo je svega osim.

Bilo je svega.

Ali nije bilo *kraja*. Ono što nisam video je gde se sve to završava. Kraj sveta.

I sad zamisli: klavir. Dirke počinju. Dirke se završavaju. Ti znaš da ih ima 88, tu niko ne može da te pređe. Nisu beskonačne, dirke. 77

si beskonačan, unutar tih dirki, beskonačna je muzika koju možeš da proizvedeš. Njih ima 88. *Ti* si beskonačan. Meni se *to* dopada. U tome je moguće živeti. Ali ako ti...

Ali ako se ja popnem uz te stepenice, i ispred mene...

Ali ako se ja popnem uz te stepenice i ispred mene se razastre jedna klavijatura od milion dirki, milioni i milijarde dirki.

Milioni i milijarde dirki, kojima nema kraja i to je sušta istina, kojima nema kraja i ta klavijatura je beskonačna.

Ako je ta klavijatura beskonačna, onda. Ne postoji muzika koju na toj klavijaturi možeš da sviraš. Seo si na pogrešnu stolicu: to je klavir na kojem svira Bog Isuse, jesi li video te ulice?

Čak samo ulice, bilo ih je na hiljade, kako vama tamo dole uspeva da odaberete jednu. Da odaberete jednu ženu. Jednu kuću, jednu zemlju koja će biti vaša, jedan pejzaž koji ćete gledati, jedan način na koji ćete umreti.

Čitav taj svet.

Taj svet oko vas za koji čak ni ne znaš gde se završava.

I koliko svega toga ima.

Zar se nikada ne plašite, vi, da ćete se raspasti na hiljadu komadića samo ako na to i pomislite, na tu bezmernost, samo ako na nju i pomislite? Da u njoj živite...

Ja sam rođen na ovom brodu. Svet je i ovuda prolazio, ali dve hiljade osoba po jednom putovanju. Bilo je takođe i želja, ovde, ali ne više od onoliko koliko je moglo stati između jednog pramca i jedne krme. Svirao si svoju sreću, na jednoj klavijaturi koja nije bila beskonačna.

Ja sam tako naučio. Zemlja je brod koji je prevelik za mene. To je jedno suviše daleko putovanje. To je suviše lepa žena. To je suviše jak miris. To je muzika koju ne umem da sviram. Oprostite mi. Ali ja neću da siđem. Pustite me da se vratim natrag.

Molim vas.

Sad pokušaj da shvatiš, prijatelju. Pokušaj da shvatiš, ako možeš.

Sav taj svet u očima.

Stravičan ali lep.

Suviše lep.

I strah koji me je odgurnuo natrag. Brod, ponovo i zauvek.

Brodić.

Taj svet u očima, svake noći, ponovo. Utvare.
Mogu te ubiti ako im pustiš na volju.
Želja da siđem.
Strah da to učinim.
Možeš da poludiš, tako.
Da poludiš.
Nešto moraš da učiniš, i ja sam to učinio.
Prvo sam zamislio.
Potom sam učinio.
Svakoga dana godinu za godinom. Dvanaest godina.
Milijardu puta.
Nevidljiv i usporen čin.

Ja, koji nisam bio u stanju da se iskracam s ovog broda, kako bih se spasao iskrcao sam se iz svog života. Stepjenik po stepjenik. I svaki stepjenik bio je po jedna želja. Za svaki korak, po jedna želja kojoj sam rekao zbogom.

Ja nisam lud, prijatelju. Nismo ljudi kada nađemo načina da se spasemo. Prepredeni smo, kao izgladnele životinje. To nema veze s ludilom. To je talenat. To je geometrija. Savršenstvo. Želje su mi razdirale dušu. Mogao sam da ih proživim, ali nisam uspeo.

Tada sam ih *začarao*.

I, jednu po jednu, ostavio sam ih iza sebe. Geometrija. Fino rezbarenje. Sve žene ovog sveta *začarao* sam svirajući za *jednu* ženu, *jednu*, prozirna koža, ruke bez prstenja, nežni listovi, njihala je glavom uz moju muziku, bez osmeha, ne skrećući pogled, ni za tren, čitave noći, a kada je ustala, nije ona bila ta koja je izašla iz mog života, bile su to sve žene ovoga sveta. Oca, što ja nikada neću biti, *začarao* sam gledajući jedno dete kako umire, danima, sedeći pored njega, ne propustivši ništa od tog stravičnog i predivnog spektakla, želeo sam da budem poslednji prizor koji će videti, kada bude odlazio, gledajući me u oči, i nije on bio taj koji je otišao, već sva deca koju nikada nisam imao. Zemlju koja je bila moja zemlja, u nekom delu sveta, *začarao* sam slušajući kako peva neki čovek koji je došao sa Severa, slušao sam ga i video, video sam dolinu, brda unaokolo, reku koja sporo teče, sneg zimi, vukove noću, a kada je taj čovek završio pesmu, završila se i moja zemlja, zauvek, gde god ona bila. Prijatelje za kojima sam žudeo, *začarao* sam svirajući za

tebe i s tobom one večeri, video sam ih u tvom licu, tvojim očima, sve njih, moje drage prijatelje, a kada si ti otišao, oni su otišli s tobom. Rekao sam zbogom divoti kada sam video džinovske ledene bregove Severnog mora kako se ruše svladani toplotom, rekao sam zbogom čudima kada sam video kako se smeju ljudi koje je rat slomio, rekao sam zbogom besu kada sam video kako u ovaj brod unose dinamit, rekao sam zbogom muzici, mojoj muzici, onog dana kad sam uspeo čitavu da je odsviram jednom jedinom notom koja je trajala samo tren, i rekao sam zbogom sreći, začaravši je, kada sam te video kako ovde ulaziš. To nije ludilo, prijatelju. Geometrija. To je filigranski rad. Razoručao sam tugu. Razdvojio svoj život od svojih želja. Kada bi mogao unazad da pređeš moj put, našao bi ih jednu za drugom, začarane, nepomične, zaustavljene tu, zauvek, da označavaju pravac ovog neobičnog putovanja koje nikome nikada nisam ispričao osim tebi.

(Novečento se udaljava ka izlazu)

(Zastaje, okreće se)

Već vidim scenu, kad budem stigao gore... onog koji traži moje ime na listi i ne nalazi ga.

„Kako rekoste da se zovete?“ „Novečento.“

„Nožinjski, Notarbartolo, Novalis, Noca...“

„To je zato što sam rođen na brodu.“ „Molim?“

„Rođen sam na jednom brodu i na njemu sam i umro, ne znam da li je to naznačeno, ovde gore...“

„Brodolom?“

„Ne. Eksplozija. Šest i po kvintala dinamita. Bum.“

„Ah. I je l' sad sve u redu?“

„Da, da, odlično... to jest... jedino ta stvar s rukom... izgubila se jedna ruka... ali obećali su mi...“

„Fali ruka?“

„Da. Znae, u eksploziji...“

„Trebalo bi da ih ima nekoliko, tamo... koja fali?“

„Leva.“

„Uh.“

„Šta hoćete da kažete?“

„Bojim se da su ono dve desne, znate?“ „Dve desne ruke?“

„Eh, da. Nego, je l' bi bio problem ako biste...“

„Ako bih šta?"

„Hoću da kažem, ako biste uzeli desnu ruku..."

„Desnu umesto leve?"

„Da."

„Ma... ne, u krajnjoj liniji... bolje desna nego ništa..."

„To i ja mislim. Sačekajte trenutak, idem da vam je donesem."

„Mogao bih eventualno da svratim za koji dan, možda će vam stići neka leva..."

„Čujte, imam jednu belu i jednu crnu..."

„Ne, ne, iste boje... nemam ja ništa protiv crnaca, eh, to je samo pitanje..."

Kakav baksuz. Čitavu večnost, u Raju, s dve desne ruke. *(Kroz nos)* A sad hajde lepo da se prekrstimo! *(Posegne da to učini, ali se ukoči. Gleda u ruke)* Nikad ne znaš koju da upotrebiš. *(Okleva trenutak, a onda se hitro prekrsti obema rukama)*

Čitavu večnost, milione godina, da izigravam budalu! *(Ponovo se prekrsti s obe ruke)* Pravi pakao. U Raju. To uopšte nije smešno. *(Okreće se, ide ka izlazu, zaustavlja se korak pre nego što će izaći, ponovo se okreće ka publici: oči mu sijaju)*

Naravno... da znaš kakvu bih samo muziku... s tim dvema rukama, desnim... kad bi ovde samo bio neki klavir...

(Ponovo se uozbilji)

Imaš dinamit pod dupetom, prijatelju.

Ustani i idi. Gotovo je. Ovog puta je zaista gotovo.

(Izlazi)

K R A J

Lektura

SNEŽANA ĐUKANOVIĆ

Priprema za štampu, grafička produkcija PAIDEIA I MAGE STUDIO

Štampa

TOPALOVIĆ, Valjevo

CIP - КАТАЛОГИЗИЦИЈА У ПУБЛИКАЦИЈИ НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ,
БЕОГРАД

821.131.1-27

БАРИКО, АЛЕСАНДРО

Pijanista / Alesandro Bariko ; prevela sa italijanskog Ana Srbinović. - 2. izd. -Beograd :
Paideia, 2007 (Valjevo : Topalović). - 92 str. ; 21 cm. - (Biblioteka Maštarije /1 Paideia])

Prevod dela: Novecento / Alessandro Baricco. - Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-7448-378-7

COBISS.SR-ID 144984332

Chico de Luigi

Biblioteka **MAŠTARIJE**

ALESANDRO BARIKO je rođen 1958. u Torinu. Po obrazovanju je filozof i klavirista. Radio je kao muzički kritičar u „Republici“, a potom kao urednik kulturne rubrike u „Stampi“. Živi u Torinu gde vodi školu kreativnog pisanja po imenu Holden. Objavio je šest romana: *Zamkovi gneva* (1991), *Okean more* (1993), *Svila* (1996), *City* (1999), *Bez krvi* (2002) i *Ova priča* (2005), pozorišni monolog *Pijanista* (1994), filmski scenario *Španska partija* (2004), esej *Next* (2002) i nekoliko knjiga o muzici među kojima je i *Hegelova duša i krave iz Viskonsina* (1993).

Virdžinijan je bio parobrod koji je u godinama između dva rata špartao između Evrope i Amerike, sa svojim tovarom koji se sastojao od milijardera, emigranata i raznoraznih čudaka. Kažu da je na *Virdžinijanu* svake večeri svirao jedan izuzetan pijanista, koji je imao zadivljujuću tehniku i bio kadar da svira neku muziku koja pre nije postojala, čudesno lepu. Kažu da je njegova priča bila luda, da je rođen na tom brodu i da sa njega nikada nije sišao. Kažu da niko nije znao zašto.

Pisan u formi monologa, ovo je prvi pozorišni tekst Alesandra Barika.

PAIDEIA

www.paideia.co.yu

Dunavski kej 18, 11000 Beograd
Tel./faks: 011 2183946, 2628737
E-mail: info@paideia.co.yu

ISBN 978-86-7448-378-7

9 788674 483787

Korice: Anri Ruso, *Uragan na moru*

Napomene

¹ Novecento, ital.: Dvadeseti vek; u osnovnom značenju broj devet stotina. Prim. prev.

Table of Contents

[PIJANISTA](#)

[Napomene](#)